

ALKOHOL, MASKULINITET, IDROTT OCH VÅLD

Dokumentation från konferens 8 november 2013 i Göteborg

Början på ett samtal som ska fortsätta

Idrott förknippas ofta med maskulinitet och det förekommer våld i samband med idrottsevenemang. Samtidigt har det blivit allt vanligare att alkohol serveras på arenorna.

Hur ser kopplingen ut mellan alkohol, maskulinitet, idrott och våld?

Länsstyrelsens enhet för social hållbarhet har uppdrag inom tillsyn enligt alkohollagen. Enheten arbetar också för att motverka mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer.

– Tanken om den här dagen föddes när vi läste om en studie i England. Den visade att när hemmalaget i

fotboll förlorade så ökade våldet i nära relationer, säger Katarina Björkgren, enheten för social hållbarhet.

För att belysa kopplingen mellan maskulinitetsnormer, idrott, alkohol och våld, och behovet av samverkan i dessa frågor, anordnade Länsstyrelsen därför en konferens den 8 november 2013 i Göteborg.

– Det här är början på ett samtal som vi hoppas kommer att fortsätta, säger Miia Vuolama, Länsstyrelsens enhet för social hållbarhet.

Deltagare på konferensen var över 100 personer, framför allt ledare och aktiva inom idrottsrörelsen samt aktiva inom politiken, medarbetare på kommunal, regional eller statlig nivå med verksamhet inom områdena alkohol, idrott, våld eller säkerhet.

I en välfylld konferenslokal på Ullevi i Göteborg diskuterades kopplingen mellan alkohol, maskulinitet, idrott och våld. Arrangörer var Länsstyrelsen Västra Götalands län, och de som höll i konferensen var (bilden till vänster) Deepati Forsberg, Sophie Nilsson, Miia Vuolama och Lars Andersson (i bakgrunden), samt Katarina Björkgren (bilden uppe till höger).

Att tävla och mäta väcker känslor

– Det är få ting om väcker så mycket känslor som idrott, att tävla och mäta. Att bli älskad och sedd, att få se och älska. Men nära kärleken ligger frustration, ilska och svartsjuka. Det kan till och med gå över i hat och våld.

Landshövding Lars Bäckström inledde konferensen med en historisk resumé och konstaterade att det som idag utspelas på och runt idrottsarenorna har funnits i alla tider.

– Tänk Colosseum i Rom. Tummen ner eller tummen upp. Eller det gröna och blå laget i Konstantinopel, på 500-talet. Dagens huliganism framstår som beskedlig, jämfört med de regelrätta gatustrider som då pågick i dagar.

Fotbollen uppfanns och redan på 1300-talet förbjöds den i England, men den gick inte att stoppa. Inte heller våldet som förknippas med fotboll. Idag finns det över hela världen. På läktarna, på puben, på perrongen – där går det allt för ofta helt över styr, menar Lars Bäckström.

– Men idrott är ju så mycket mer och lagsport är ännu mer. Den spelar en stor roll i människors vardag, barn och ungdomar utvecklas psykiskt och fysiskt, och den ger glädje och känslor.

En domare i fotboll eller ishockey är mer utsatt för hot och våld än till exempel handläggare på försäkringskassan. Värst utsatta är klubbdirektörer och sportchefer, men även värdar och vakter drabbas.

Alkoholservering vid idrottsarrangemang har Lars Bäckström mycket liten förståelse för. 80 procent av alla gärningsmän och 40 procent av alla offer vid polisanmält våld är påverkade av alkohol.

– Och ska man bygga en ny arena handlar det inte om, utan hur många platser vi ska sälja alkohol på. I Brasilien är alkohol förbjuden på fotbollsarenorna.

Länsstyrelsen arbetar förebyggande mot alkohol, narkotika, dopning och tobak. Med den här konferensen hoppas man få igång en diskussion om maskulinitet, idrott och alkohol. Det måste finnas andra sätt att visa sin maskulinitet än att ”blåsa upp sig som gorillahannar”, som Lars Bäckström uttrycker det.

– Hån och skällsord ska bort från våra arenor. Vi hoppas på en bred diskussion i dessa frågor! Det ska vara tryggt både på plan, läktare och trottoarer.

Hån och skällsord ska bort från våra arenor. Vi hoppas på en bred diskussion i dessa frågor! Det ska vara tryggt både på plan, läktare och trottoarer.

BJÖRN ERIKSSON

Var nationell samordnare mot idrottsrelaterat våld 2011–2013 och presenterade delbetänkandet Mindre våld för pengarna (2012) och slutbetänkandet Mer glädje för pengarna (2013). Björn Eriksson har också varit bland annat rikspolischef, generaldirektör och landshövding. Han är ledamot i Riksidrottsförbundet och ordförande i Skidskytteförbundet.

Om 97 procent älskar fotboll på ett positivt sätt och tre procent gör det på ett negativt sätt, ska vi strunta i de 97 procenten? Björn Eriksson svarar själv på sin fråga:

– Självklart ska vi nyttja kraften i de 97 procenten. Titta till exempel på de krav som de kvinnliga supportrarna börjar ställa, med egen buss, egen läktare. Det är en positiv motkraft.

Den moderna fobollshuliganismen brukar dateras till 1960-talet och VM i England. I Sverige startade Tipsextra då männen bänkade sig framför tv:n med öl och chips och tittade på engelsk ligafotboll.

Då lärde vi oss ramsor och vad tifo* är, men även det negativa, hatramsorna och bråken. I Sverige växte både positiv och negativ supporterkultur fram. I slutet av 1980-talet bildades de så kallade firmorna. Det var Black Army (AIK), Wisemen (IFK Göteborg) och några till. Dessa firmamedlemmar, som är uteslutande män, utgör omkring 3 procent av supporterskaran, enligt Björn Eriksson.

Det är ett misstag att tro att alla är vilsekomna unga män. Firmorna består av alla slags personer, såväl högutbildade och välanpassade som arbetslösa och fattiga. Det de har gemensamt är lusten att slåss, en snedvriden kvinnoyn och att de får kickar av slagsmålen. Våldet är som en drog.

– De vill inte bli kallade ”huliganer” utan kallar sig för ”grabbar”.

Positiva motkrafter och lagstiftning för att möta våldet

Det ger identitet och gemenskap, konstaterar Björn Eriksson.

Han menar också att läktarvåldet är sällsynt. Det normala är att firmorna och så kallade ultras slåss på andra ställen. Man bestämmer sig för att halv åtta på onsdag samlas vi där eller där och slåss, och så gör man det. De slagsmålen har ingen koppling till någon fotbollsmatch, bara till lagen.

Men inte kan det vara kul för sponsorerna att förknippas med dem? Det kan leda till att de lägger pengarna på något annat, menar Björn Eriksson och drar en parallell till att Riksidrottsförbundet får 1,7 miljarder kronor varje år av staten.

– Pengarna är förknippade med tre villkor: alla ska kunna vara med, vi ska satsa på eliten och fixa till arrangemang som alla kan få tillfälle att njuta av. Om vi inte levererar – hur länge får vi då behålla pengarna?

Björn Eriksson gav också en känga åt medierna. Dels att man bara rapporterar om bråken – det har aldrig varit så lugnt på arenorna som det är nu, men det skriver ingen om. Dels att man vill skapa en frustration och irritation över att det läggs så mycket pengar på säkerheten runt arrangemang.

– Medierna skapar inte huliganismen men bidrar till att forma bilden, hävdar Björn Eriksson.

När man i Stockholm inte längre kunde acceptera vad som skedde på idrottsanläggningarna valde man att försöka skapa en regional struktur för att hantera problemen.

Dåvarande landshövdingen Per Unckel samlade på eget initiativ ihop klubbar, transportörer, länsstyrelse, kommuner med flera som diskuterade vad man kunde göra. Detta resul-

terade i att 21 aktörer nu samverkar. Regeringen gillade initiativet och Per Unckel fick i uppgift att göra något liknande på nationell nivå. När Per Unckel hastigt gick bort fick Björn Eriksson fortsätta med uppdraget. Det gick mest ut på att vara en katalysator och samlande symbol för alla som skulle göra jobbet. Till slut resulterade det i en utredning med ett antal konkreta förslag, något som regeringen också hade efterlyst.

Förslagen handlade bland annat om maskeringsförbud och om att utöka tillträdesförbudet till arenorna. De förslagen gillade inte regeringen, men Björn Eriksson är övertygad om att maskeringsförbudet kommer, liksom att tillträdesförbudet även kommer att gälla runt arenan – det är bara en tidsfråga.

I utredningen studerades också hur kvinnorörelsen förhåller sig till idrott och maskulinitet. Det visade sig att de kvinnliga supportrarna, särskilt inom ishockeyn, har tröttnat på att åka med i bussar där männen dricker öl och skriker könsord. De vill ha egen buss, egna läktare.

– Det här håller på att växa fram och det är en positiv motkraft att ta vara på. Samma sak med landslagets supportrar som oftast är mer positiva än klubbarnas, menar Björn Eriksson.

I slutbetänkandet *Mer glädje för pengarna* har frågan om alkohol och

idrottsevenemang behandlats. Idrott och alkohol hör inte ihop, men i elit-sammanhang finns det och den utvecklingen kan vi inte vända på, anser Björn Eriksson.

– Däremot måste vi stötta länsstyrelsernas, kommunernas och andras arbete, att fulla besökare inte ska komma in på matcherna, och är man full blir man utslängd, precis som på krogarna. Jag rekommenderar även starkt den polisiära metoden ”störningsverksamhet” där firmorna håller till.

Förslagen är ”huvudvärkstabletter” som gör att vi kan åtgärda en del problem, påpekar Björn Eriksson:

– Men djupare sett handlar det om en sak – vem äger

klubben, vem röstar på årsmötena, vem står upp för de här värdena? Finns det många krökta ryggar, hot som man har svårt att värja sig mot, att man negligerar säkerhetsarbetet – då hjälper inte huvudvärkstabletterna.

– Man måste återerövra folk-rörelsemodellen och få de 97 procenten att engagera sig.

Björn Eriksson uppmanade också landshövdingen och Länsstyrelsen i Västra Götaland att ta bollen och jobba vidare med frågorna om våld, alkohol och idrott.

** Tifo syftar på när supportrar hyllar sitt lag genom att göra läktararrangemang, med exempelvis banderoller och flaggor.*

”Det de har gemensamt är lusten att slåss, en snedvriden kvinnosyn och att de får kickar av slagsmålen. Våldet är som en drog.

Ser fram emot en uppriktigt dialog

Myndigheter och klubbar, supporterorganisationer och arenaägare – alla ska ingå i den dialog som regeringens tredje nationella samordnare har i uppdrag att föra.

– Dialogen ska leda till samsyn, säger Rose-Marie Frebran.

Rose-Marie Frebran fick sitt uppdrag i september 2013. Till skillnad mot sin företrädare Björn Eriksson ska hon inte presentera någon utredning utan en rapport i slutet av 2014.

ROSE-MARIE FREBRAN

Landshövding i Örebro län. Nationell samordnare för att stärka den positiva supporterkulturen och motverka idrottsrelaterat våld. Är bland annat ordförande i Örebro SK och vice ordförande i Föreningen Svensk Elitfotboll (SEF) och Svenska Fotbollsförbundet.

– Syftet är att stärka den kontinuerliga dialogen mellan de olika aktörerna på central, regional och lokal nivå. Det är bland annat polis, åklagare, sociala myndigheter, intresseorganisationer och supporterorganisationer, inte minst. Jag tror även att jag bör föra en dialog med dem som inom elitfotbollen kallas SLO, Supporter Liaison Officer, som är en bro mellan supportrar och klubbar. Många möten kommer det att bli, konstaterar Rose-Marie Frebran.

Tanken är att dialogen ska leda till samsyn om vem som ansvarar för vad, samverkan och samordnade insatser – då först kan man komma framåt, menar Rose-Marie Frebran.

– Därför måste vi vara uppriktiga i dialogen, mena vad vi säger och inte gå som katten kring het gröt. Ökat förtroende mellan aktörerna ingår också i uppdraget.

De flesta arrangemang utmärks av den positiva supporterkulturen. Rose-Marie Frebran beskriver fotbolls-VM i Berlin 2006 en av sina starkaste upplevelser.

– Där var otroligt många svenskar och det var glädje och fest. Den typen av stämning skulle jag gärna se i samband med klubbmatcher. Att vi slipper incidenter på stan när olika supportergrupper kommer för nära varandra. Det handlar naturligtvis om attityder.

I uppdraget ingår också att följa vissa frågor som ingick i slutbetänkandet *Mer glädje för pengarna*. Det är pyroteknikanvändningen, att motverka kriminell infiltration och nyrekryteringen till extrema våldsbejakande supportergrupper.

I slutet av 2014 hoppas Rose-Marie Frebran att man har nått en samsyn, kanske börjat se en del attitydförändringar och att supportergrupperna är med på att det är det positiva som ska lyftas fram.

– Här har klubbarna ett stort ansvar att stötta de goda krafterna och kroka arm med dem.

I omklädningsrum, på träningar och matcher formas de normer för manlighet som också manifesteras på läktaren, runt arenorna och i styrelserummen.

– Det gör att många inte känner sig välkomna – och svensk fotboll riskerar att missa talanger, konstaterar Sofia B. Karlsson.

Under fyra år följde idrottsforskaren Jesper Fundberg ett pojkfotbollslag. Han var med på matcher, cuper, läger, träningar och i omklädningsrummet för att se vad som skapade maskulinitet i laget. Studien resulterade 2002 i en avhandling, *Kom igen, gubbar!*.

– Han kom fram till att maskuliniteten byggde på det killarna inte ville vara. De var inte bög, blatte eller kärring. Men de kunde inte prata om vad de uppfattade att de själva var, nämligen heterosexuella, vita, maskulina män, säger Sofia B. Karlsson.

Jesper Fundberg konstaterade också att det fanns ett tydligt vi och de. Vi:et bygger på normativa tankar om vilka de andra är. Heterosexualitet är en självklarhet och jargong och skämt i omklädningsrummet bygger också på vi:et – det påverkar vad man får skämta om.

– Det är i omklädningsrummet som man sätter ribban för vad som är okej. Och det formar laget och personerna i laget, menar Sofia B. Karlsson.

Det finns också tydliga regler för när och hur man får visa känslor. Man får gråta efter vissa förlorade matcher, men inte alla.

Som en fortsättning på *Kom igen, gubbar!* startade Karolinska Institutet och AIK Fotboll projektet *Passa och passa in – om fotboll, maskulinitet och könsbundna utbildningsval*. Bakgrunden var att bara en fjärdedel av studenterna på KI:s utbildningar är män. KI tog kontakt med AIK för att starta ett samarbete som kunde ge en bild av vad som skapar maskulinitet och vilka normer som styr utbildningsval.

Uppfattningen om vad som är manligt varierar, men det handlar oftast om egenskaper, utseende, uttryck och beteenden. När killarna (15–18 år) i laget som deltog i projektet fick frågan om vem de tycker är manligast i svensk herrfotboll blev svaret Olof Mellberg. Han tillskrevs egenskaper som stabil, stor, lojal, stark och pålitlig.

– Så det är inte lätt att leva upp till normen. Men vi kunde prata med killarna om det i form av Olof, istället för att säga nor-

SOFIA B. KARLSSON

Projektledare på AIK Fotboll. Hon är utbildad sociolog, har en bakgrund inom idrotten och driver företaget Perspektivbyrå.

Normerna utestänger talanger

men, och alla ville inte vara Olof. De gillar honom, men det finns andra saker de också skulle vilja vara.

– Men alla trodde att det var som Olof som andra tyckte och ville att man skulle vara. Det var en föreställning som alla försökte leva upp till.

Egentligen tyckte killarna att det var viktigast att vara sig själv, och det är inte synonymt med att vara manlig. Manlighetsnormen tas fram när det inte är möjligt att vara sig själv.

Olika delar av personligheten väger olika tungt på "manlighetsskalan". Man kan till exempel "väga upp" ett funktionshinder genom att vara gentleman, men den som är homosexuell rasar på skalan. Liknande resultat visar en undersökning bland 1000 unga som gjorts av Machofabriken.

– Vi förstod att det var bra att ha karaktär, men man fick inte sticka ut för mycket. Att sticka ut handlade bland annat om att vara homosexuell eller överskrida kön på något sätt.

Omklädningsrummet är som ett nålsöga – klarar man inte av att vara där kan man inte hålla på med fotboll. En rapport om HBTQ och idrott som Riksidrottsförbundet och RFSL har gett ut visar också att många HBTQ-personer upplever att det är svårt att komma in i och vara kvar i idrottsammanhang på grund av sin sexuella läggning eller könsidentitet.

Det finns också olika normer i dam- och herrfotboll som påverkar spelare och ledare. Normen för manlighet ligger som ett raster över all fotboll. Damfotbollen är mer öppen, kanske för att den inte har funnits lika länge, och olika förebilder skapar utrymme för olika uttryck.

Normerna finns överallt i fotbollsvärlden – på planen, i omklädningsrummen, på läktaren och i styrelserummen. Alla delar påverkas på något sätt av dessa traditionella normer för manlighet.

Jargongen på läktarna kan vara både sexistisk och homofob, men många supportrar ställer inte upp på detta längre. Det finns en del motkrafter som "Stoppa homofobin i svensk fotboll" och "Ge rasismen rött kort". I år gick AIK med i Stockholm Pride.

Den starka normen för manlighet inom fotbollen gör att svensk fotboll riskerar att förlora talanger som inte känner sig välkomna, säger Sofia B. Karlsson.

– För att få en mer jämlik fotboll behövs mer kunskap om de här frågorna. Vi behöver titta på hur könsindelningen påverkar tankar om olikhet och prestation. Vi behöver samarbeta mer och granska våra egna miljöer. Och vi måste ta ställning för en jämlik och inkluderande fotboll där alla ska kännas sig välkomna!

GENUS • Ett ord som syftar på det sociala könet, till exempel hur vi skapar normer för manligt och kvinnligt i vår vardag genom kroppsspråk, val av kläder, yrken, intressen etc. Hur genus konstrueras beror på historiska, sociala och kulturella sammanhang. Vad som anses vara manligt eller kvinnligt är därigenom någonting som ständigt förändras.

NORMER • Oskrivna regler, förväntningar och ideal som handlar om vad som anses vara positivt, önskvärt och fördelaktigt och vad som inte är det. Normer är situationsberoende och föränderliga över tid och formas utifrån maktförhållanden.

Definitioner hämtade ur Sofia B. Karlssons presentation.

Våld är farligt – för förövaren, offret och framför allt för barn. Samtidigt läser vi böcker och ser tv-serier med massor av våld. När är våld okej? Hur står vi ut med allt våld? Och hur definierar vi våld? Utifrån sitt arbete med män som slår problematiserade Bo Jonsson begreppet våld.

”Att skrika åt domaren eller hota spelare är också läktarvåld”

Krismottagningen i Kungälv och Ale har funnits sedan 2008. Under de åren har cirka 450 personer, varav tre kvinnor, som utövar våld sökt hjälp.

– Både kvinnor och män utövar våld, men det är i huvudsak ett manligt problem, konstaterar Bo Jonsson.

Han använder en vedertagen definition av våld hämtad från norska Alternativ til Vold: ”Våld är varje handling som smärta, skadar, skrämmer eller kränker och på så sätt får en annan person att göra något mot sin vilja eller bli passiv”.

De allra flesta av oss är emot våld samtidigt som vi fascineras av det. Vi läser böcker, ser filmer och tv-serier med massor med våld. Det finns även institutionaliserat våld, till exempel inom polisen och militären. Självförsvaret är också en form av våld. Och inom idrotten är själva idén att stå upp, stå ut, tackla, hindra. Vad skulle en ishockey-match vara utan tacklingar?

Så finns det våld som är okej? Bo Jonsson problematiserar våldsbegreppet och får några kommentarer från deltagarna:

– Svenska staten lärde mig att döda med händerna. Det kan jag fortfarande, säger en man och en annan fortsätter:

– Svenska staten brukade våld mot mig för att jag vägrade bruka våld i statens tjänst. Man plockade upp mig med polistransport och körde iväg med mig.

Anders Almgren, som arbetar med supporterfrågor som SLO (Supporter Liaison Officer) för IFK Göteborg, kommenterar att med den breda definition av våld som Bo Jonsson använder, så är supporterna en del av våldet på läktaren.

– Men i mitt vardagliga tal definierar jag våld som fysiskt våld och det ser man rätt så sällan på läktaren idag.

De personer och den kultur som man vill påverka har inte heller den breda definitionen av våld och ska man nå dem är det något att tänka på, menar Anders Almgren.

”Till slut hamnar man i sig själv. Hur tänker och känner jag när jag sitter där på läktaren?”

Våld förekommer alltså inom en rad mer eller mindre accepterade sammanhang. Det kan också ta sig olika uttryck, även om det är sällan som någon använder bara den ena eller den andra formen, utan de hänger ihop:

- Fysiskt våld som smärta och skador eller kontrollerar.
- Psykiskt våld för att kontrollera och förödmjuka.
- Materiellt våld genom att exempelvis kasta saker omkring sig och förstöra ägodelar.

BO JONSSON

Socionom och familjerådgivare vid Krismottagning Våld i nära relation, Kungälv och Ale.

Våld är varje handling som smärtar, skadar, skrämmer eller kränker och på så sätt får en annan person att göra något mot sin vilja eller bli passiv.

Alternativ til Vold, Oslo

Vedertagen definition av våld.

- Sexuellt våld som övergrepp och trakasserier.
- Ekonomiskt våld genom att ta makten över pengar och ägodelar.
- Latent våld, genom mer eller mindre uttalade hot som sprider rädsla, olust och ångest.
 - Det fysiska våldet på läktaren kanske har minskat, men att skrika åt domaren eller hota spelarna är också läktarvåld, eftersom många blir rädda.

Just känslan av rädsla är något som många män har svårt att prata om, är Bo Jonssons erfarenhet. Att visa rädsla är att vara svag, och det får man inte vara som man.

– Man kan höra män som säger att de inte vill gå med barnen på fotboll för att de, barnen alltså, blir rädda. Männen kan säga att de är rädda för barnens skull, aldrig för sin egen.

Men hur gör vi för att hantera våldet som finns runt omkring, hela tiden?

– Jag har tyckt mig se att vi hanterar det genom att ta avstånd, det är ”de andra” som utövar våld. Det är bara sjuka män eller idioter som slår. Avståndet kan bli så långt att vi tappar perspektiven, menar Bo Jonsson.

Han håller inte med Björn Eriksson som tidigare under dagen sa att det finns inget läktarvåld längre.

– Det är ett sätt att ta avstånd från det som egentligen sker på läktaren. För ser man det inte, så finns det ju inte. Till slut hamnar man i sig själv. Hur tänker och känner jag när jag sitter där på läktaren, hur agerar jag inför mina barn? Hur behandlar jag kvinnor? Alla sådana frågor behöver jag ta ställning till, men slipper om jag tycker att de som utövar våld är idioter. Det gör att jag inte kan se min egen roll i våldsamma sammanhang.

I sitt arbete möter Bo Jonsson en ung man, som här kallas Isak. Isak är 30 år, en ”vanlig kille” med jobb, sambo och han är en hängiven supporter. Han har inget känt missbruk, anser sig inte vara våldsam och tar avstånd från våld mot kvinnor.

En kväll går Isak på hockey med en kompis, pratar om att han misstänker att flickvännen är otrogen, dricker några öl. När han kommer hem från matchen, som hans lag förlorade, är han arg, full och besviken. Svartsjuka spär på känslorna och han ger sig på flickvännen.

– Våld i nära relationer finns inte bara inom hemmets

väggar. Hos Isak trappas känslorna upp – han får hjälp av en kompis, i klacken och av alkoholen – så när han kommer hem är han så laddad att han tål ingenting, säger Bo Jonsson.

Han försätter sig i en situation som hotar förhållandet – vilket motiverar honom att söka hjälp. I behandlingen går de igenom historien och händelseförloppet om och om igen.

– I behandlingsrummet kan jag få höra ”jag är inte våldsam, men om jag skulle behöva ta till våld så kan jag”. Det är väldigt vanligt att männen säger så. De kan också säga att ”jag har inte slagit henne, för hade jag gjort det hade hon inte stått upp”. Eller att man bara använder våld i självförsvar.

Men är det möjligt att vara ickevåldsam i en våldsam miljö, eller vara jämställd i en icke jämställd eller rent av kvinnoföraktande miljö?

– Jag hävdar att det är kvinnoförakt på läktarna. Det skriks könsord, som framför allt kränker kvinnor. Jag har inga svar på frågorna, men detta är min bild och min vardag, avslutar Bo Jonsson.

”FOTBOLL FÖR ALLA”

ska ifrågasätta normer och lyfta fram alternativen

Hur får vi en fotboll som inte begränsas av normer – varken i omklädningsrummet, på träningen, på läktaren eller i styrelserummet?

Med utbildningsmaterialet Fotboll för alla vill AIK bidra till en öppnare och bättre fotboll.

Efter avhandlingen *Kom igen, gubbar!* och studien *Passa och passa in* ville AIK gå ett steg längre och jobba mer med normer i fotbollen. I samarbete med bland andra SKR som är Sveriges Kvinno- och Tjejjourers Riksförbund, RFSU, RFSL och Gestriklands FF, håller man på att ta fram ett utbildningsmaterial för klubbarna om hur man kan arbeta inkluderande.

– Vi har varit runt och pratat med tränare och vilka frågor de vill ha hjälp med och utgår från deras upplevelser, säger Sofia B. Karlsson.

Tränare och spelare från två ungdomslag i AIK är referenslag och dessutom medverkar lag från Kristinehamn och Gävle. Hammarby och Djurgården testar materialet. Det ska resultera i sex filmer som rör bland annat laganda, gemenskap och normer. Till filmerna finns övningar som

” Hur många kvinnor finns i styrelsen? Vilken jargong har vi?

kan göras på fotbollsplanen – det är viktigt att de kan användas i kärnverksamheten. I september 2014 ska materialet vara klart.

Utgångspunkten för projektet är att ta vara på de tränare som vill vara med och skapa en öppnare fotbollsmiljö. Man tittar också på hur

normerna visar sig i hur träningen läggs upp. Genom att hitta det som i träningsuppläggen bygger på könsstereotyper, kan man komma åt det som hindrar fotbollsspelare att bli så bra som möjligt.

– Vi har till exempel diskuterat hur man tränar på olika sätt med tjejer eller killar. Att killar tränar mindre på att ta hand om känslor kopplade till förluster. Eller att tjejer inte tränas att gå på kropp när de är små, fast det förväntas av dem när de kommer upp på högre nivåer, säger Sofia B. Karlsson.

Genom att ifrågasätta normer och lyfta fram alternativ hoppas man att på sikt få in fler talanger och hålla dem kvar längre och därmed höja kvaliteten.

Materialet handlar inte bara om vad som sker i omklädningsrum, på träningar, matcher och cuper, utan också själva klubben och vad som sker i styrelserummet. Hur många kvinnor finns i styrelsen? Vilken jargong har vi? Vad kan vi bli bättre på?

Även läktarkulturen tas upp och supporterorganisationer medverkar i projektet.

– Det är viktigt att se att alla delarna hänger ihop. Inom AIK håller vi på att ta fram en likabehandlingsplan som går att utvärdera och följa upp. Projekt är ju bra men detta ska ingå i den dagliga verksamheten, säger Sofia B. Karlsson.

Säkerhetschef på Stockholm Globe Arena. Har spelat fotboll på elitnivå och arbetat som brandman.

För de stora arenorna är väl genomförda arrangemang som lockar många människor en överlevnadsfråga.

– Ska vi fylla arenorna måste vi få hit kvinnorna. Idag går inte kvinnor i Sverige på fotboll. Det har arenorna inte råd med, säger Michael Englund.

Stockholm Globe Arena äger Globen, Annexet, Hovet och Tele2 Arena och Söderstadion. Här spelar Hammarby (fotboll), Djurgården (fotboll och ishockey) och AIK (ishockey) sina hemmamatcher.

– Jag tror att vi är det enda arenaområdet i världen som är hemmaplan för tre av de ibland sämsta supportergrupperna, konstaterar Michael Englund.

Säkerhetstänkandet har utvecklats allt mer och som del av en global koncern, AEG Facilities, med arenor på fem kontinenter, har Michael Englund kollegor runt om i världen. Försäkringsbolagen ställer krav och man har långa listor med hundratals punkter på krav som ska uppfyllas, bland annat för att stå emot terrorism.

Upplevelseindustrin är en snabbt växande bransch. Stockholm Globe Arenas hanterar omkring 350 arrangemang om året. Med 70 fast anställda kräver det ett tätt samarbete med arrangörer, räddningstjänst, polis och många andra, menar Michael Englund.

Men för att få det att gå runt krävs en större publik än idag, framför allt på fotboll och ishockey. Man

Vill se familjer på läktarna

– ANNARS BÄR SIG INTE ARENORNA

satsar mycket på familjebiljetter för att på så sätt få fler att komma – men det räcker inte. Fotbollen behöver också bli bättre. För varför ska man gå och se halvbra fotboll live när man kan se de stora matcherna på tv nästan varje dag?

När Gais och Hammarby möttes på Tele2Arena i september lyckades Hammarbyfans ta sig upp bakom Gaisklacken och rejält tumult uppstod. Matchen fick avbrytas, men återupptogs efter en knapp timma.

– När sådant här händer börjar vi få ”self policing”, människor som filmar med mobilkameror och skickar till oss. Folk börjar reagera. ”Nu räcker det”, får vi höra, säger Michael Englund, som håller med om att visst finns det läktarvåld, även om

man inte slåss lika mycket längre.

– Men jag har sett massor av kvinnor och barn som är livrädda, så vi har en del att göra.

Michael Englund jämförde med England där man genom olika åtgärder, bland annat väldigt dyra biljetter, bytt ut publiken. Men problemen har flyttat till lägre serier och fortfarande ökar våldet i hemmen när hemmalaget förlorar.

På vilket sätt tillgången till alkohol spelar roll för våldet runt och på arenorna kan diskuteras, men Michael Englund menar att det måste finnas möjlighet att servera alkohol i barer på arenorna.

Vid valet av restauratör på Tele2

Arena var det viktigt att man jobbar utifrån STAD-modellen och ansvarsfull alkoholserving.

– Vi samverkar mycket med polisen som fångar upp människor som tycks vara drogpåverkade. STAD-modellen borde göras till lag, menar Michael Englund och betonar att med samverkan och samordning av resurser borde både fotboll och ishockey kunna bli den familjeunderhållning som det egentligen är.

”Folk börjar reagera. ”Nu räcker det”, får vi höra.

Ansvarsfull alkoholserving är ett väl beprövat metodpaket, som utvecklats i Stockholm inom ramen för STAD-projektet. Det syftar till att skapa en bättre och tryggare krogmiljö genom att minska våld och skador relaterade till alkohol och droger. Sedan 2002 sprids metoden till Sveriges kommuner och länsstyrelser av Statens folkhälsoinstitut.

Tips för dig som vill läsa och lära mer:

- **Kom igen, gubbar!** Jesper Fundberg. Carlssons förlag, Stockholm, 2003.
- **Passa och passa in – om fotboll, maskulinitet och könsbundna utbildningsval.** Sofia B Karlsson. Karolinska Institutet, 2011. Kan laddas ner från ki.se.
- **Unga och våld – en analys av maskulinitet och förebyggande verksamheter.** Ungdomsstyrelsen, 2013. Kan laddas ner från www.ungdomsstyrelsen.se
- **Hjältar och monster.** Samhällsvetenskapliga perspektiv på män och våld. Ungdomsstyrelsen, 2013. Kan laddas ner från www.ungdomsstyrelsen.se
- **Mindre våld för pengarna.** SOU 2012:23
- **Mer glädje för pengarna.** SOU 2013:19
- **Family Violence and Football: The Effect of Unexpected Emotional Cues on Violent Behavior.** David Card & Gordon B. Dahl, 2011.

Gå också in på:

stad.org
goteborg.se/rus

Kontaktperson: Miia Vuolama, tillsynshandläggare
Enheten för social hållbarhet, Länsstyrelsen Västra Götalands län
miia.vuolama@lansstyrelsen.se
telefon 010-22 44 368

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Rapport nummer 2013:104
ISSN 1403-168X